

«Una nova dimensió per a Blai Bonet».

Font: Anna Ballbona / *El Temps*

Es veu que va anar d'un mil·límetre i escaig que la *Poesia completa* de Blai Bonet no s'hagués de relligar a mà. Efectivament, la monumentalitat i el gruix d'aquesta obra indispensable és tant metafòrica com física. Les seves 1.376 pàgines compilen 55 anys d'obra poètica de Blai Bonet (1926-1997), els dotze reculls publicats en vida, dos reculls pòstums ('Sonets' i el cicle d'"Albons") més una setantena de poemes inèdits i moltes més versions desconegudes.

Tot plegat permet afirmar, sense que hagi de sonar a tòpic rebregat, que l'esperada publicació de la *Poesia completa* de l'autor de Santanyí, que ha materialitzat Edicions de 1984, és un dels grans esdeveniments editorials recents. Ho és per dos motius que ara no fan més que eixamplar i aplanar els camins d'arribada a un poeta referenciat i vindicat per les generacions joves —algunes ara ja no ho són tant—, el gran poeta balear de la segona meitat del segle XX. D'una banda, per una d'aquelles paradoxes malauradament massa habituals en la literatura catalana: la majoria dels seus títols de poesia estaven, a dia d'avui, “descatalogats o eren molt difícils de trobar”, assenyala Nicolau Dols, el responsable de l'edició crítica, juntament amb Gabriel S.T. Sampol. Tots dos, professors a la Universitat de les Illes Balears, en el seu moment ja havien explorat

l'univers de Bonet traduïnt-lo al castellà. D'altra banda, la possibilitat de llegir-lo en el seu conjunt, amb material inèdit inclòs, com els poemes d'inici de la seva trajectòria, d'imitació de l'Escola Mallorquina, obre noves vies de comprensió: ofereix més claredat sobre "les alternances entre transparència i opacitat que il·lumina i enfosqueixen l'escriptura de Blai Bonet", com subratlla Margalida Pons, en un pròleg que, alhora, busca bastir el marc profund i necessari per aquesta nova dimensió.

Un dels aspectes que emfatitza Pons és "l'empatia" com a motor de la poètica de Bonet. En la seva vasta obra es poden trobar multitud de relacions, afinitats i referències "amb altres poetes, amb objectes trobats, amb personatges històrics o anònims". Es tracta, en realitat i segons fa notar la prologuista, d'una "maniobra de resistència contra els mecanismes institucionalitzats de control del cos, el desig, la creativitat i l'emoció."

"El que té de bo veure tota l'obra junta és comprovar que hi ha unes tendències, uns tipus que hi són des del principi fins al final", remarca Dols. Tot això, passant per èpoques estètiques i opcions formals molt diferents, que fan de Bonet un poeta veritablement "inclassificable". Si aquest adjectiu se'l guanya amb força és perquè la pell amb què es vesteix canvia de dalt a baix segons els títols i segons el moment. Ara bé, hi titil·la sempre una constant que Dols resumeix així: "Bonet té un problema d'encaix en la societat i en el món, conrea una mena d'antropologia transcendent". "Contínuament reflexiona sobre el paper de l'home a l'univers, s'interroga sobre el gènere humà", i, al mateix temps, aboca un "treball sobre l'adolescència".

Les relacions, la soledat, el desig, l'erotisme, la religió, l'ésser en societat o la política són aspectes que puntegen els poemes, badats, tot sovint, a la contundència, l'humor i l'arravatament. Aquest "estar mancat d'alguna cosa", no acabar d'estar mai sencer, el porta sempre a parlar, d'una manera o altra, "de la seva pròpia adolescència i de l'adolescència inacabada", assenyala Dols.

Una espigolada d'alguns dels seus títols permet veure aquests grans salts, que el poden portar d'una estètica "més convencional, amb imatges neorealistes", cap a una altra de pop o amb tocs cinematogràfics. Són uns salts que descol·loquen, fins i tot, aquells primers poetes que li havien donat recer, com Bernat Vidal i Tomàs (que li prologa *Entre el coral i l'espiga*) o Salvador Espriu (que fa el mateix amb *Cant espiritual*). Aquests volums, juntament amb *Quatre poemes de Setmana Santa* i *Comèdia* (aplegats en *El color*) pertanyen a una primera etapa neobarroca.

Al costat d'aquests poemaris lligats al paisatge i la religiositat, i publicats en bona part als anys 50, *L'Evangelí segons un de tants* (1967) significa un trencament sonor: hi abandona "la atemporalitat dels primers reculls per agitar amb energia la bandera del present", comenta Margalida Pons, en el pròleg. Aquest és un "conjunt urbà, catòlic, existencialista i pop", que fins i tot "gosa obrir la porta a l'humor, una veta minoritària en la poesia catalana del seu temps", puntualitza. I a més, s'hi produeix un salt també pel que a fa a la "infracció de les convencions" dels gèneres, la irrupció de traces d'oralitats i jocs de paraules.

L'Evangelí segons un de tants (Premi Carles Riba) és un bon exemple d'aquests cops de timó —"juga al joc de la provocació", avisa Dols— que es convertiran en la marxa habitual de l'obra poètica de Blai Bonet. De fet, Dols situa en aquest volum "un punt d'inflexió molt important": "en aquest llibre agafa fragments de l'Evangelí i els interpreta des de la pròpia realitat social". El poeta i cineasta Passolini, un dels pares lírics de Bonet, va en aquests anys en la mateixa direcció. *L'Evangelí...* es correspon amb la seva etapa a Barcelona i el seu significat dins el conjunt de l'obra reflecteix, de retruc, com les seves relacions amb els llocs tampoc seran fàcils.

Als anys seixanta, Bonet és "posat sota vigilància per la crítica i pels líders d'una reconstrucció cultural atemorida davant la idea de qualsevol extravagància", explica Margalida Pons. Així, no tindrà lloc a les files de la *gauche divine* i fugirà "amb un somriure dels Lènin de saló, dels marxistes de saló, dels combatents de saló, dels revolucionaris de saló" (una descripció deliciosa). Passada la frontissa que suposa *L'Evangelí...*, continuarà amb *Els fets* (1974), referent de la seva poesia social i que porta a una tercera etapa de poesia ètica, política, social i formalment trencadora. Dins d'aquesta tercera etapa s'inscriu *Has vist, algun cop, Jordi Bonet, ca n'Amat a l'ombra* (1976, una amalgama entre metafísica i popular feta de diversos nivells de llenguatge) i *Cant de l'arc* (1979), "un llibre extraordinari que sempre passa desapercebut", reivindica Dols. Simptomàticament, els primers versos —el poema "Plaça de Sant Jaume"— que engeguen *Cant de l'arc*, un volum farcit de dedicatòries personals, fan així: "El Senyor, tan digne de pietat com nosaltres, / els catalans, perquè 'Catalunya serà cristiana o no serà', / i tot de companys catalanets responen 'doncs no serà', / és el Senyor del meu Senyor: escollí aquest home, / que se trià talment la llet a l'agost, / i va perdre el cap del cor...". I un xic més enllà, dos llibres importants, dels més críptics: *El poder i la verdor* (1981) i *Teatre del gran verd* (1983).

"Si un agafa un dels llibres més difícils, *El poder i la verdor*, queda fora de joc, però si veus què ha escrit abans i després, l'entens", remarca Dols. És en aquesta línia que defensa que "el conjunt permet descobrir coses, els llibres tenen un sentit nou". I una de les descobertes és l'espontaneïtat "treballada" de la poesia de

Bonet, que en cap cas és “improvisada” o poc curiosa. En la seva feina de prospecció, durant una mica més d’un any, els responsables de l’edició crítica han trobat, en alguns casos, tres i quatre versions d’alguns poemes. “Sembla que Bonet és poc curat en les formes, però no és cert, fa una feina d’orfebre, deixa el poema tal com el vol deixar”, subratlla Dols.

En l’etapa final, que és també la de la consagració, quan Bonet ja és referent de veus que el segueixen com Miquel Àngel Riera, Damià Huguet, Bernat Nadal o Antoni Vidal Ferrando, publica *El Jove* (1989) i *Nova York* (1991). Hi circulen un gavadal de Blais, llocs i personatges, a més de referències de la modernitat. I el mateix Bonet abrindat, d’aquell vers-manifest que identifica Pons en el pròleg. “No digueu, no, que jo vaig massa lluny. / En l’amor ningú es fa massa enfora. / L’amor va sempre prop, és com l’encuny, / que just signa on el temps ha arribat d’hora.” Els sonets pòstums, com un “retorn al principi”, tanquen el cercle.

Influència i recepció.

Blai Bonet manté impol·luta la seva capacitat de seducció cap als joves, que són els qui en els últims anys l’han reivindicat, adoptat i recitat. Poetes com Carles Rebassa, Sebastià Perelló, Jaume Pons Alorda o Pau Vadell han demostrat “un gran enamorament per la seva figura i obra”, destaca Dols. Com s’explica aquest magnetisme? “És en si mateix un poeta trencador i sempre jove”, proclama. En primer lloc, “els personatges adolescents són personatges amb qui empatitza”, perquè, de fet, ell s’identifica com una figura —també— mancada d’encaix. I, en segon lloc, intervé la naturalesa mateixa de la seva poesia: tot i tenir el fil conductor de la consciència del desencaix, té una gran flexibilitat per “anar canviant de model estètic”. Això fa que “et pugui captar a través de timbres molt diversos”. “És fàcil trobar-hi missatges de compromís ètic amb el país, amb els desfavorits, amb temes transversals”, conclou.

I més enllà dels joves, quina ha estat la recepció de Blai Bonet? El primer dictamen d’un dels curadors d’aquesta edició crítica de la *Poesia completa* és aclaridor: “no ha estat ni conegut ni prou consolidat; a Mallorca l’han conegut poc fins ara i a Barcelona era molt desconegut”. Dols també considera que hi ha tingut alguna cosa a veure la imatge distorsionada que se n’ha tingut, com d’un “poeta foll i allunyat de la realitat”. “La imatge desbastada sempre guanyava a l’obra”.

Tot plegat pot fer desdibuixar en el temps algunes certeses al voltant de Blai Bonet, com ara que “va tastar un cert reconeixement”: “no va ser un poeta maleït, sinó celebrat”. I a tomb d’això, una altra certesa: “va ser un referent per a molts poetes que van venir després”. Era d’allò més habitual que l’anessin a visitar a Santanyí. I amb molts (Àlex Susanna, Bernat Nadal, Carles Rebassa...), va

mantenir correspondència. Segons Dols, la publicació del seu epistolari, encara no catalogat, és el proper esglaó que hauria d'arribar en l'operació de completar Blai Bonet.

Quant a la poesia i els 14 llibres que va deixar, la feina és feta. En aquest sentit, després d'aquest "volumàs", com s'hi refereix el curador, i de la tasca d'aplegar poemes esparsos i inèdits, ara, com a màxim, podria arribar a trobar-se encara algun poema solt, però difícilment més material amb prou gruix per fer un llibre. "Ara la seva recepció pot guanyar en integritat, és un poeta d'una escriptura molt llarga i molt coherent". Hi ha qui s'enamora de Bonet per *L'Evangelí...* o pels llibres morals i socials... Les passions que desperta són, també, molt diverses, però en qualsevol cas, "des del principi fins al final, és un poeta coherent": "la poesia de Blai Bonet és molt bona; veure-la tota junta la fa millor". El poeta incatalogable i fins fa quatre dies descatalogat, el creador que abraça tots els corrents estètics que travessa la seva vida, és avui i, per fi, més a l'abast per continuar resistint al temps i a les etiquetes.